

Edebi Çevirinin Özellikleri¹

Umut Balcı, Batman

Çok uzun bir geçmişe sahip olan çeviri, edebiyat, eğitim, dilbilim, iletişim, felsefe, tarih başta olmak üzere birçok bilim dalıyla yakından ilişkili bir bilim dalıdır. Çevirinin bir bilim dalı olarak bu derece geniş bir disiplinler arası yelpazeye sahip olması ona atfedilen değeri arttırmakta ve bilimsel çerçevede çeviriye dair çalışmaların gün geçtikçe daha çok önemsenmesini sağlamaktadır.

Kapsamlı bir literatür taraması yapıldığında elbette çeviriye dair ulusal ve uluslar arası camiada tez, kitap çalışması, makale gibi çeşitli bilimsel araştırmaların yapıldığı görülecektir, fakat Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Dursun Zengin'in Aralık 2016'da piyasaya çıkan ve 176 sayfadan oluşan *Edebi Çevirinin Özellikleri* adlı kitabı diğer çalışmalara kıyasla daha kapsamlı ve farklı özellikler taşımaktadır.

Zengin'in *Edebi Çevirinin Özellikleri* adlı kitabı üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çevirinin yapı taşı olarak kabul edilen *dil* kavramına açıklık getirilmiştir. Bu bölümde *dil* kavramı, dilin çeşitleri ve yeryüzündeki dillerin ne şekilde sınıflandırıldığı konusunda kısa ve öz bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler okuyucuyu hem genel anlamda *dil* ve *dil çeşitliliği* hakkında bilgilendirmekte hem de onu kitabın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde ele alınan *çeviri* kavramına hazırlamaktadır. Bu bölümün diğer bir özelliği ise Almanca ve Türkçenin dilbilimsel özelliklerine karşılaştırmalı bir şekilde yer verilmesi ve bu iki dilin kendine has özelliklerinin vurgulanmasıdır. İki dilin dilbilimsel açıdan ortak ve farklı yanlarının vurgulanması çeviri edimini de doğal olarak kolaylaştıracaktır.

¹ Zengin, Dursun (2016): *Edebi Çevirinin Özellikleri*. Kayseri: Tiydem Yayıncılık. 176 S. ISBN: 9786054510979

Kitabın ikinci bölümünde genel olarak çeviri kavramına değinilmiş, çevirinin tarihçesi, çeviribilim kavramının kapsam ve sınırlılıkları, çeviribilim ile çeviri kavramları arasındaki farklar, ayrıca yazılı ve sözlü olarak ikiye ayrılan çeviri türleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölüm okuyucunun kitabı okuma amacına göre farklı şekillerde önem kazanmaktadır. Çeviribilim veya doğrudan çeviri ile ilgili teorik bilgi edinmek isteyen herhangi bir okuyucu bu bölümde her türlü ihtiyacını karşılayabilecek öz bilgilere ulaşma olanağına sahiptir.

Üçüncü bölümün ağırlık noktasını ise çevirinin alt dallarından biri olan *edebi çeviri* oluşturmaktadır. Bu bölümde edebi çeviri bütün ayrıntılarıyla alt başlıklar halinde, sistematik bir şekilde açıklanmaktadır: Edebi çeviri yapabilmek için öncelikli olarak edebi metin analizinin nasıl ve hangi yöntemlerle yapıldığını bilmek gerekir. Bundan hareketle bu bölümde daha çok edebi metinlerin dilsel (yüzeysel yapı) ve anlamsal (derin yapı) özelliklerinin analizine yönelik tatmin edici bilgiler yer almaktadır. Devamında ise çeviribilimciler tarafından çokça tartışılan *Edebi metinler çevrilebilir mi? Edebi metin çevirisinde anlam ve vurgu kaymaları oluyor mu? Bu kaymalar engellenebilir mi? İyi bir çeviri nasıl olmalıdır? Bir çevirinin iyi olup olmadığı nasıl ölçülür? Çevirmenin hangi özelliklere sahip olması gerekir?* şeklindeki sorulara bilimsel bir derinlikle yanıt aranmaktadır. Bu soruların konulaştırıldığı alt başlıklar ve bunların içerdiği bilgilerin bilimselliği ve derinliği, dile getirilen sorular üzerine yapılan tartışmaların büyük bir kısmına nokta koyacak niteliktedir.

Bu bölümün diğer önemli bir noktası ise çeviri sürecini anlaşılır bir dille adım adım ele almasıdır. Çeviri aşamaları, çeviride kullanılan malzemeler, çeviri edimini kolaylaştıracak anahtar kavramlar, çeviri kuram ve yöntemleri, strateji ve teknikleri gibi çeviri ile ilgili her kavrama ve alana açıklık getirilmiştir. Böylelikle çeviri ile ilgili bilgi ihtiyacı duyan ve edindiği bilgiyi pratiğe dökmek isteyen her okuyucu bu bölümde aktarılan bilgiler ışığında kişisel çeviri becerisini geliştirme imkânı bulacaktır.

Kaynakça kısmı da kitabın ön plana çıkan özelliklerinden biridir. Yazar, kitabın kaynakçasını olabildiğince kapsamlı tutmuş, dolayısıyla çeviri, çeviribilim, tercümanlık, çeviri yöntem ve teknikleri, uygulamalı çeviri ve ilgili birçok alanda makale, tez, kitap araştırması yapan araştırmacılar, literatür taraması için çok fazla zaman kaybetmeden geniş kapsamlı bir kaynakçaya ulaşabilmektedirler.

Zengin'in kısaca tanıtmaya çalıştığımız kitabı yukarıdaki açıklamalardan da farkedileceği üzere, daha önce yayınlanmış çeviri odaklı çalışmalardan ciddi anlamda farklılıklar taşımaktadır. Sağlam bilimsel bir zemine oturtulan kitap hem teorik hem uygulamalı çeviri konusunda kapsamlı bilgiler içermekte, okuyucunun her türlü beklentilerine yanıt vermekte ve çeviri odaklı her türlü kavram karmaşasını ortadan kaldırmaktadır. Kitap ayrıca çevirinin önemini bir kez daha ortaya koymuş, çeviri sayesinde farklı kültürden insanların birbirleriyle etkileşiminin kolaylaşacağını, kültürel yakınlaşmayla birlikte önyargıların da ciddi anlamda azalacağını ve insanların hayata bakış açılarının genişleyeceğini altını çizmiştir.

Çeviribilim ve çeviri kavramları ışığında edebi çeviriyi konulaştıran bu kitabın, Mütercim-Tercümanlık bölümlerindeki öğretim üyeleri ve öğrenciler başta olmak üzere, çeviri büroları, çeviri ile ilgilenen tüm kişi, kurum ve kuruluşlar ve özellikle yabancı dillerle ilgilenen herkes için vazgeçilmez bir başucu kitabı olacağına inanıyoruz.